

VĒROJUMI 10. SĒLIJAS KONGRESĀ VIESĪTĒ 2021. GADA 11. SEPTEMBRĪ

Ojārs Spāritis
osparitis@gmail.com

Atslēgvārdi: *Sēlija, kongress, latviešu vēsturiskās zemes, novadu attīstība*

Rakstā Latvijas Zinātņu akadēmijas viceprezidents un īstenais loceklis Ojārs Spāritis dalās ar vērojumiem par 10. Sēlijas kongresu, kas notika 2021. gada 11. septembrī Viesītes kultūras pilī. Kongresu organizēja vēsturiskās Sēlijas asociācijas biedri, turpinot akadēmiķa Jāņa Stradiņa un citu Sēlijas entuziastu izloloto Sēlijas asociācijas ideju un tās organizēto Sēlijas kongresu tradīciju.

Kongresā pārsteigumu nebija. Ja nu vienīgi tā ļoti pieticīgais apmeklētāju skaits, kas liecināja, ka Covid-19 pandēmijas rosinātie pulcēšanās ierobežojumi un Latvijā realizētās administratīvi teritoriālās reformas sašķeltais Sēlijas novads pat vienotās Sēlijas idejas entuziastu vidū bija cirtis vērā ņemamu robu. Viesītes kultūras pils zālē bija pulcējušies vien daži desmiti kongresa dalībnieku, starp kuriem lielākā daļa bija programmā iekļautie runātāji, viesi no Valsts prezidenta kancelejas un Saeimas, kā arī pasākuma tehniskie nodrošinātāji. Lai gan uz kongresa sasaukšanu bija pamudinājusi novada izpildvaras pārstāvju un kultūras darbinieku vēlme atsaukties uz Valsts prezidenta rosināto Latviešu vēsturisko zemju likuma tapšanu, kongresā valdošā gaisotne un diskusiju saturs vēstīja, ka politiski novēlotā iniciatīva un likuma abstraktais un no dzīves atrautais formulējums nav sinhronizēts ar valstī īstenoto administratīvi teritoriālo reformu. Un šī plaisa nekādā veidā nepieļauj vēsturisko novadu reālu ekonomisko un kultūras vienotības attīstību, bet piešķir jaunajai likumdošanas iniciatīvai vien deklaratīvas tukšvārdības efektu.

Akadēmiķa Pētera Stradiņa ievadvārdi visiem atgādināja spilgtāko personību — literātu, mūziķu, politiķu, garīgo līderu un zinātnieku —, viņu vidū arī Stradiņu dzimtas triju paaudžu, saistību ar Sēlijas kā viņu dzimtā novada sakņu izjūtu, kas ikvienas izcilības dzīvē ir ļāvusi īstenoties ar visā valstī pamanāmu un novērtētu rezultātu. Šādā izcilo personību un viņu nopelnu kartēšanas aspektā ir vērtējams katrs novads, un ikvienā mēs atradīsim izcilības ar lielu nozīmi Latvijai. Bet, atgādinot tieši akadēmiķa Jāņa Stradiņa nopelnus administratīvās centralizācijas politikas procesos novārtā atstātās Sēlijas garīgā modināšanā, šim jubilejas kongresam vajadzēja izvirzīt par mērķi novada kultūras pētniecības, kārtējās garīgās atmodas un ar sabiedrības apziņas uzmundrināšanu saistītas saimnieciskās darbības aktivizēšanu. Taču tas nenotika.

Valsts prezidenta padomnieks, Latvijas Universitātes docents *Dr. iur.* Jānis Pleps informēja par Sēlijas novada identitātes kopšanas nepieciešamību un rosinājumu, ko it kā veicināšot Latviešu vēsturisko zemju likums pēc tā pieņemšanas. Taču Valsts prezidenta

padomnieka vārdos neizskanēja neviena tēze par to, ar kādiem tiesiskiem un ekonomiskiem mehānismiem tiks nodrošināta šī likuma izpilde. Valsts Heraldikas komisijas loceklis, Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes asociētais profesors *Dr. hist.* Armands Vijups un Valsts Heraldikas komisijas priekšsēdētāja vietniece *Mg. art.* Ramona Umblija iepazīstināja ar Sēlijas novada ģerboņa un karoga simbolikas un krāsu kompozīcijas veidošanās vēsturi un principiem, darot zināmu, ka darbs pie šo novada simbolu galīgās izveides un attiecīgā likuma izstrādes vēl jāturpina.

Biedrības “Sēlijas salas” dalībnieces Daina Alužāne un Ieva Jātniece iepazīstināja ar inovatīvu pieeju Sēlijas pilsētu un pagastu centru grafisko vietzīmju dizainam. Šis padziļinātu novadpētniecības, sociālo un kultūras studiju rezultātā lolotais darbs ar novada apdzīvoto vietu identitātes koncentrētu atspoguļojumu ļauj 21. gadsimta administratīvajā, kā arī modernajā etnokultūras aprītē iestrādāt ļoti ietilpīgus un vizuāli pievilcīgus simbolus. Tiem ir liels potenciāls kļūt par mūsdienu tautas tērpu, rotu, karogu un dažādas atribūtikas elementiem, kā arī par Sēlijas apdzīvoto vietu garīgā mantojuma emblēmām.

Jēkabpils apriņķa koru virsdiriģente Agita Ikauniece-Rimšēviča vērsa klātesošo Saeimas deputātu un Valsts prezidenta kancelejas darbinieku kā Latvijas valsts pārvaldes institūciju pārstāvju uzmanību uz Latvijas koru kustības katastrofāli sliktu finansiālo nodrošinājumu, šādas kultūrpolitikas turpināšanas apstākļos prognozējot tautas kordziedāšanas, dziesmu svētku un kolektīvā kultūras pārdzīvojumā kā etnosa gribas un apziņas stiprināšanas līdzekļa neizbēgamu apskumu.

Kongresa vadītāju un Sēlijas asociācijas goda biedru — ilggadējā Ilūkstes novada domes priekšsēdētāja Stefana Rāznas un bijušā Viesītes novada domes priekšsēdētāja Jāņa Dimitrijeva — uzrunās skanēja raizes par novada lēno saimniecisko progresu, minot arī tā cēloņus un paužot nožēlu par to, ka valsts tautsaimnieciskās politikas stratēģijā vienota Sēlijas novada ekonomiskajai attīstībai nav pienācīga valstiskā redzējuma un politiskā atbalsta. Kas traucē šai attīstībai? Administratīvi teritoriālās reformas rezultātā Sēlijas novads ir sašķelts trijās atsevišķās administratīvajās vienībās. Tam nav sava viena un galvenā administratīvā, politiskā, ekonomiskā, izglītības un kultūras centra, kas reāli pildītu konsolidējošu lomu, garantētu attīstības un pārvaldes funkcijas, veidotu novadam būtisko izglītības un kultūras politiku, kā arī celtu novada prestižu un iedzīvotāju pašapziņu valsts mērogā, nodrošinātu šī novada konkurētspēju un līdztiesību pārējo Latvijas novadu starpā.

Man Sēlijas kongresā pietrūka novada pārstāvju saliedētības kopīgam darbam un biedēja vēlēšanās “lūgt sapratni, palīdzību un glābiņu no Rīgas kungiem”. Pietrūka vienota ekonomiskās un politiskās attīstības redzējuma, kas ilgtermiņā garantētu darbu un sociālo drošību. Bet šie pirmie nodrošinājumi jau tālākā nākotnē stiprinātu novada pašapziņu un piederības izjūtu.

Ja, jūtot valsts atbalstu, Sēlijas ekonomiskās saknes droši turētos zemē, tad stipri veidotos arī saimnieciskās, izglītības un garīgās kultūras stumbrs un zari un tajos ienāktos visvērtīgākie augļi — sava novada mīlestībā sakņoti ļaudis. Tikai ar vienu nosacījumu: “Ja tā notiktu”.

Ojārs Spārītis

Par autoru

Dr. habil. art. Ojārs Spārītis ir Latvijas mākslas akadēmijas profesors, Latvijas Zinātņu akadēmijas viceprezidents un īstenais loceklis. Lietuvas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis, Ukrainas politisko zinātņu akadēmijas loceklis, Eiropas Zinātnes un mākslu akadēmijas loceklis. Zinātniskās intereses: kultūras, reliģijas un mākslas vēsture un teorija, arhitektūra, māksla, kultūras mantojums, muzejiskas vērtības, restaurācija.

About the Author

Dr. habil. art. **Ojārs Spārītis** is a professor at the Art Academy of Latvia, Vice-President and Full Member of the Latvian Academy of Sciences. Foreign Member of the Lithuanian Academy of Sciences, member of the Ukrainian Academy of Political Sciences, member of the European Academy of Sciences and Arts. Research interests: history and theory of culture, religion, and art, architecture, art, cultural heritage, museum values, restoration.

OBSERVATIONS IN THE 10TH SELONIAN CONGRESS AT VIESĪTE, 11 SEPTEMBER 2021

Ojārs Spārītis

osparitis@gmail.com

Summary

Keywords: *Selonia, congress, Latvian historical lands, regional development*

In the article, Ojārs Spārītis, Vice-President and Full Member of the Latvian Academy of Sciences, shares his observations on the 10th Selonian Congress, which took place at Viesīte Palace of Culture, on 11 September 2021. The congress was organised by members of the historical Selonian Association, furthering the idea of the Selonian Association cherished by academician Jānis Stradiņš and other Selonian enthusiasts, and the tradition of the Selonian Congress organised by this association.